

of the problem is justified by the idea, plan and hypothesis of the study. It was found that the didactic content of online classes and cognition of students of advanced training courses is consistent through the creation of multimodal educational texts based on frames, metaphors, narratives. The higher the information literacy of the andragogue in the development of multimodal learning texts for the nine learning events (according to Gagné), the greater the intention and ability to integrate the didactic content, technology and cognition of students in the open educational space. The pedagogical research under consideration is carried out within the Scientific research work of the Department of Philosophy and Adult Education of the University of Educational Management of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine «Transformation of professional development of pedagogical and scientific-pedagogical workers in the conditions of open university of postgraduate education» (state registration number 0120 U104637 (2020-2025)).

Key words: virtual educational space, cognitions, technical architecture, TPACK-SAMR Models.

УДК 78(07):378.011.3

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.87.20>

Стець Г. В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ

У статті розкрито проблему розвитку методики викладання музичного мистецтва у контексті сучасних освітніх тенденцій. Зазначено, що ключовим питанням модернізації вітчизняної системи музичної освіти є розвиток фундаментальної науки, національно-культурних цінностей, орієнтація на гуманістичні ідеали, необхідні для існування демократичного суспільства.

У межах публікації висвітлено основні тенденції розвитку методики викладання музичного мистецтва на сучасному етапі. Зазначено, що зміни у сфері української музичної освіти ґрунтуються на динамізмі суспільного прогресу та нерозривно пов'язані з процесами, що відбуваються на світових та вітчизняних рівнях. З'ясовано, що пріоритетною тенденцією сучасної музичної освіти є поступове перенесення акценту з навчальної діяльності педагога на продуктивну навчально-пізнавальну, музичну діяльність, в якій особистість учня знаходиться в центрі уваги.

Акцентовано увагу на тому, що сучасні тенденції освіти ґрунтуються на ідеях формування самодостатньої, вільної людини, дитиноцентризму, створення умов для творчого розвитку кожної особистості, озброєння фахівців новітніми технологіями, серед яких чільне місце посідають інформаційно-комп'ютерні технології, лінгвістичної освітньої діяльності, вивчення обов'язкових для спілкування мов, формування сучасної системи цінностей, патріотизму та почуття національної єдності.

Зазначено, що створення творчо-інтелектуальної атмосфери на уроках музичного мистецтва сприятиме розв'язанню проблеми особистісно-орієнтованої освіти, яка полягає у ставленні до особистості дитини як до найвищої цінності.

Наголошено на важливості впровадження різноманітних інноваційних технологій в галузі методики викладання музичного мистецтва; відродженні та популяризації багатой творчої спадщини українського народу, що сприятиме соціалізації особистості, формуванню її музичної культури.

Ключові слова: методика викладання музичного мистецтва, музична освіта, тенденції, гуманізація, культурологічна парадигма, творчий розвиток, соціалізація особистості, міждисциплінарна інтеграція.

У сучасних умовах розбудови національної системи освіти особливо важливого значення набувають документи, що визначають стратегічні напрями розвитку освіти «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки» [9], а також «Концепція розвитку освіти до 2025 року» [7]. Стратегія розвитку змісту освіти полягає в тому, що вона виступає одночасно інструментом та засобом реалізації загальнонаціональних інтересів і пріоритетів держави.

У контексті основних концепцій розвитку освіти та сучасних освітніх тенденцій, які орієнтуються на нову освітню парадигму ХХІ століття, особливо актуальним є вивчення особливостей методики викладання музичного мистецтва. Зміни у сфері української музичної освіти ґрунтуються на динамізмі суспільного прогресу та нерозривно пов'язані з процесами, що відбуваються у світовій та вітчизняній площинах. Як зазначає І. Козубовська «нова парадигма освіти передбачає особливі вимоги до особистості вчителя, його професійної компетентності, вносить суттєві зміни в мету і зміст професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, акцентує увагу на нових підходах до організації освітнього процесу в педагогічних закладах» [4].

Аналіз наукових джерел провідних українських вчених свідчить про значну кількість досліджень з даної проблематики. Так, сучасні тенденції в освіті відстежуються у працях В. Андрущенка, Д. Дзвінчука, О. Дубасенюк, І. Козубовської, В. Кременя, Н. Мойсеюк, В. Огнев'юка, О. Салтовського В. Ягупова та інших. Серед українських дослідників гуманізації освіти варто зазначити таких науковців, як Г. Балл, А. Гончаренко, П. Кононенко, В. Рибалко, М. Романенко, О. Романовський, В. Семиченко, О. Сухомлинська та інші.

У сфері мистецької освіти, праці, які безпосередньо торкаються гуманістичних орієнтацій, належать провідним вітчизняним вченим-науковцям, таким як С. Горбенко [1], І. Зязюн, О. Отич [6], Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова та іншим. У контексті сучасного цивілізаційного розвитку музично-педагогічну освіту досліджує у своїх працях А. Растрігіна [8]. Культурологічний підхід покладено в основу концепції загальної мистецької освіти Л. Масол. Інтегративність у мистецькій освіті досліджується у працях А. Козир [3].

Проте, незважаючи на чисельні напрацювання з даного питання, проблема не втратила своєї актуальності, що обумовило вибір теми нашої статті. Наявні дослідження виявляють значимість проблеми розвитку методики викладання музичного мистецтва у контексті сучасних освітніх тенденцій, що актуалізує подальший аналіз концептуальних засад, теоретичних та практичних її аспектів.

Мета статті – актуалізувати проблему методики викладання музичного мистецтва та здійснити системний аналіз особливостей її розвитку у контексті сучасних освітніх тенденцій.

Сучасні тенденції освіти ґрунтуються на ідеях формування самодостатньої, вільної людини; дитиноцентризму, створення умов для творчого розвитку кожної особистості; озброєння фахівців новітніми технологіями, серед яких чільне місце посідають інформаційно-комп'ютерні програми; лінгвізації освітньої діяльності, вивчення обов'язкових для спілкування мов; формування сучасної системи цінностей, патріотизму та почуття національної єдності. Освіта виступає в ролі основного джерела трансформації змісту світогляду в умовах глобалізованого світу. На думку О. Дубасенюк «модернізація системи освіти в Україні за умов сучасних глобалізаційних процесів спрямовується на розвиток фундаментальної науки, українських та світових культурних цінностей, орієнтації на ідеали демократії і гуманізму, які необхідні для існування та розвитку громадянського суспільства» [2].

З цих позицій варто звернути увагу на основні тенденції розвитку методики викладання музичного мистецтва на сучасному етапі, визначені О. Олексюк. Наявні тенденції пов'язані із реалізацією нової педагогічної парадигми, яка ґрунтується на зміні ставлення до людини та спрямована на її соціальне становлення і розвиток [5, с. 13–14]:

- *фундаменталізація*, як пріоритет галузей і методів пізнання, що забезпечує багатопрофільність, вихід у суміжні сфери, сприйнятливості до інновацій, здатність до продуктивної переробки інформації та творчого пошуку в галузі музичного мистецтва;
- *гуманізація*, що полягає в утвердженні людини як найвищої цінності, стверджує створення нового зразка музичної освіти, орієнтованої на багатогранність особистості учня;
- *гуманітаризація (культуростворча)*, яка покликана формувати духовність особистості, забезпечувати її самовизначення в музичній культурі;
- *національну спрямованість*, що полягає в органічному поєднанні музичної освіти з історією та традиціями українського народу, у збереженні та збагаченні національних музичних цінностей;
- *перехід від інформативних форм до активних методів навчання музичного мистецтва*, який передбачає використання наукового пошуку, проблемного підходу, мультимедійних технологій, інноваційних моделей, які активізують інтелектуальну діяльність;
- *створення умов для творчої самореалізації учнів*, які гарантують самоактуалізацію творчого підходу і дають можливість особистості пережити радість творчого досягнення;
- *безперервність музичної освіти*, що забезпечує постійне поглиблення підготовки, досягнення цілісності і послідовності в музичному навчанні та вихованні;
- *органічне поєднання музичного навчання, виховання і розвитку*, внаслідок чого формується цілісна, гармонійно розвинена особистість;
- *інтеграція*, яка сприяє цілісному системному засвоєнню теоретичних знань, практичних умінь і навичок, пов'язаних з музичною діяльністю, забезпечує вчителя музичного мистецтва механізмами та способами здійснення самореалізації в професійній діяльності.

Фундаменталізація музичної освіти забезпечує системність і глибину знань з одночасною економією часу навчання. Результати фундаменталізації досягаються тоді, коли центром стає особистість. Досліджуючи музично-педагогічну освіту в контексті сучасного цивілізаційного розвитку, А. Растрігіна «не тільки професійного музиканта, а й особистість, що володіє засобами пізнання себе та навколишнього світу й здатна до повноцінної професійної та особистісної самореалізації» [8, с. 9].

У сучасній вітчизняній методиці викладання музичного мистецтва тенденція *гуманізації* визначається, насамперед, в оновленні змісту музичної освіти та виховання; у вибудуванні суб'єкт-суб'єктних відносин учасників навчально-виховного процесу; у ставленні до особистості дитини як до найвищої цінності. «Потреба в розробці гуманістичної моделі з усіх напрямків навчання і виховання, орієнтованої на вирішення проблем людини, підтримки її здібностей, намірів необхідних для життя, самореалізації та активної діяльності виникла на зламі віків, коли відбулася зміна парадигми педагогічної науки, – наголошує С. Горбенко... На передній план ставиться особистість, як центральна постать художньо-педагогічного процесу, а не будь-що інше (традиції музичної культури, музичний твір, сім'я, здібності, середовище і та ін.). За цих обставин змінюється стиль діяльності вчителя в бік створення педагогічних умов, які стимулювали б виявлення суб'єктності учня. Педагог повинен володіти діалоговим стилем спілкування з учнями, виховуючи в них рівноправні суб'єктні стосунки» [1, с. 15].

В умовах гуманізації освіти тенденція *гуманітаризації (культуротворча)* пов'язана з реалізацією культурологічної парадигми, яка, як стверджує О. Отич, є «джерелом концептуальних ідей щодо збагачення педагогічного процесу культурно-історичним та етнокультурним змістом з метою виховання особистості як носія і творця національної культури, який водночас є толерантним до носіїв інших культур і здатний до співжиття з ними в умовах мультикультурного суспільства... Таким чином, культурологічна педагогічна парадигма є вихідною теорією, сукупністю теоретичних положень, ідей та переконань щодо розуміння освіти як явища культури, а її мети як введення особистості до світу культури й забезпечення діалогу двох систем: «людини в культурі» й «культури в людині» [6, с. 2].

Тенденція *національної спрямованості* в розвитку методики викладання музичного мистецтва відстежується як у сфері становлення духовності особистості, її ціннісних орієнтацій, так і у конкретиці викладання музичного мистецтва, а саме виділення національних зразків музичної класики провідною ланкою навчального репертуару, вивчення *творчості вітчизняних митців*. У контексті національної спрямованості на сучасному етапі здійснюється впровадження різноманітних інноваційних технологій в галузі методики викладання музичного мистецтва; відбувається відродження та популяризація багатой творчої спадщини українського народу. Реалізація зазначеної тенденції в процесі проектування навчально-виховного процесу сприятиме соціалізації особистості, формуванню її музичної культури.

Впровадження та застосування інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва відбувається внаслідок *переходу від інформативних форм до активних методів навчання музичного мистецтва*, що уможливорює на високому якісному рівні проводити «нестандартні» уроки. Завдяки використанню комп'ютерних технологій у навчально-виховному процесі вчителю музичного мистецтва значно легше здійснювати контроль за творчим розвитком школярів, формувати у них спеціалізовані вміння та навички, реалізовувати сучасні засоби навчання.

В сучасній методиці викладання музичного мистецтва яскраво втілилась тенденція *створення умов для творчої самореалізації учнів* на основі врахування інтересів, потреб, запитів та здібностей учнів. Розповсюджене визначення «творчості», що зустрічається у філософських дослідженнях та багатьох довідникових виданнях характеризує творчу діяльність як таку, що «спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, наукові відкриття, інші інновації тощо). Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості)» [10]. Розвиток даних якостей у єдності і складає квінтесенцію названої тенденції.

В процесі розвитку методики викладання музичного мистецтва тенденція *інтеграції* набуває особливої актуальності, передбачаючи цілісне залучення учнів до мистецтва. У цьому контексті очевидною стає важливість міждисциплінарної інтеграції, внаслідок якої відбувається подолання суперечностей між окремими знаннями з певних дисциплін та необхідністю їхнього синтезу. Як наголошує А. Козир, «інтеграція знань, за своєю сутністю є щось більше, ніж просто їх накопичення, це – збереження знань одного предмету з метою активного їх використання в іншому, що й дозволяє застосувати ці знання, вміння та навички у різноманітних ситуаціях». Як сучасна тенденція, «інтегративність у мистецькій освіті реалізується через взаємодію різнопрофільних дисциплін і забезпечує формування фахової майстерності за принципом взаємозв'язку та взаємодоповнення, завдяки чому сприяє усуненню міждисциплінарної відокремленості у процесі підготовки майбутнього вчителя музики до продуктивної діяльності» [3, с. 32–33].

Висновки. Таким чином, модернізація вітчизняної системи музичної освіти в умовах сучасних глобалізаційних процесів спрямовується на розвиток фундаментальної науки, національно-культурних цінностей, орієнтації на гуманістичні ідеали, необхідні для існування та розвитку демократичного суспільства.

Аналізуючи особливості розвитку методики викладання музичного мистецтва, варто зауважити, що пріоритетною тенденцією сучасної музичної освіти є поступове перенесення акценту з навчальної діяльності педагога на продуктивну навчально-пізнавальну, музичну діяльність, в якій особистість учня знаходиться в центрі уваги. Створення творчо-інтелектуальної атмосфери на уроках музичного мистецтва сприятиме розв'язанню проблеми особистісно-орієнтованої освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок означеної проблеми вбачаємо у вивченні нових концептуальних підходів до проблеми методики викладання музичного мистецтва, що сприятиме подальшому розвитку теорії та методики музично-педагогічної освіти.

Використана література:

1. Горбенко С. Мистецька освіта учнів у проекції особистісно-орієнтованого підходу. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 195. С. 14–18.
2. Дубасенюк О. Модернізація системи освіти в Україні в умовах сучасних глобалізаційних процесів. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/12700/1/2.pdf>.
3. Козир А. В. Система принципів фахової підготовки викладачів мистецьких дисциплін. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 10 (269). Ч. I. С. 30–35.
4. Козубовська І., Іваць О., Шароді Ю. Нова освітня парадигма «навчання впродовж життя» в педагогічній освіті: зарубіжний досвід. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2021. No 63. С. 28–32.
5. Олексюк О. Теорія музичної освіти. Робоча програма навчальної дисципліни. Київ: КУ ім. Б. Грінченка, 2021. 22 с.

6. Отич О. Культурологічна педагогічна парадигма як методологічна основа сучасної освіти. URL: <https://docplayer.net/107358176-Udk-377-378-olena-otich-m-kiyiv-kulturologichna-pedagogichna-paradigma-yak-metodologichna-osnova-suchasnoyi-osviti.html>.
7. Про затвердження концепції розвитку освіти до 2025 року : Наказ Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 20.06.2022).
8. Растрюгіна А. М. Фундаменталізація вищої музично-педагогічної освіти в контексті сучасного цивілізаційного розвитку: до постановки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. 318 с.
9. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
10. Творчість. *Вікіпедія* : вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Творчість>.

References:

1. Horbenko S. Mystetska osvita uchniv u proektsii osobystisno-orientovanoho pidkhodu. [Art education of students in the projection of personality-oriented approach]. *Proceedings. Series: Pedagogical sciences*. 2021. Vol. 195. pp. 14–18. [in Ukrainian].
2. Dubaseniuk O. Modernizatsiia systemy osvity v Ukraini v umovakh suchasnykh hlobalizatsiinykh protsesiv. [Modernization of the education system in Ukraine in the conditions of modern globalization processes]. Retrieved from: <http://eprints.zu.edu.ua/12700/1/2.pdf> [in Ukrainian].
3. Kozyr A. V. Systema pryntsyviv fakhovoi pidhotovky vykladachiv mystetskykh dystsyplin. [The system of principles of professional training of teachers of art disciplines]. *Bulletin of Taras Shevchenko Lviv National University*. 2013. No. 10 (269). P. 1. pp. 30–35. [in Ukrainian].
4. Kozubovska I., Ivats O., Sharodi Yu. Nova osvitnia paradyhma “navchannia vprodovzh zhyttia” v pedahohichnii osviti: zaru-bizhnyi dosvid. [A new educational paradigm of “lifelong learning” in pedagogical education: foreign experience]. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2021. No 63. pp. 28–32. [in Ukrainian].
5. Oleksiuk O. Teoriia muzychnoi osvity. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny. [Theory of music education. Working program of the discipline]. Kyiv: KU im. B. Hrinchenka, 2021. 22 p. [in Ukrainian].
6. Otych O. Kulturolohichna pedahohichna paradyhma yak metodolohichna osnova suchasnoi osvity. [Culturological pedagogical paradigm as a methodological basis of modern education]. Retrieved from: <https://docplayer.net/107358176-Udk-377-378-olena-otich-m-kiyiv-kulturologichna-pedagogichna-paradigma-yak-metodologichna-osnova-suchasnoyi-osviti.html> [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia kontseptsii rozvytku osvity do 2025 roku. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. [On approval of the concept of education development until 2025: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> [in Ukrainian].
8. Rastryhina A. M. Fundamentalizatsiia vyshchoi muzychno-pedahohichnoi osvity v konteksti suchasnoho tsyvilizatsiinoho rozvytku: do postanovky. [Fundamentalization of higher music-pedagogical education in the context of modern civilization development: before staging]. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2006. 318 p. [in Ukrainian].
9. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021–2031 roky. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021–2031. Ministry of Education and Science of Ukraine]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> [in Ukrainian].
10. Tvorchist. [Art.]. *Wikipedia* : free encyclopedia. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Tvorchist> [in Ukrainian].

Stets H. V. Peculiarities of the development of the method of teaching music art in the context of modern educational trends

The article reveals the problems related to development of teaching music methods in the context of modern educational trends. It is noted that the key issue of music education system modernization in Ukraine is the development of basic science, national and cultural values, focus on humanistic ideals necessary for the existence of a democratic society.

The publication highlights the main trends in the development of methods of teaching music at the present stage. It is noted that the changes in the field of Ukrainian music education are based on the dynamism of social progress and are inextricably linked with the processes taking place in the world and domestic levels. It was found that the priority trend of modern music education is the gradual shift of emphasis from the educational activities of the teacher to productive educational and cognitive, musical activities in which the student's personality is in the center of attention.

Emphasis is placed on the fact that modern trends in education are based on the ideas of forming a self-sufficient, free person, child-centeredness, creating conditions for the creative development of each individual, equipping specialists with the latest technologies, among which the leading place is occupied by information and computer technologies, linguization of educational activities, study of languages required for communication, formation of a modern system of values, patriotism and a sense of national unity.

It is noted that forming of a creative and intellectual atmosphere in music lessons will help solve the problem of personality-oriented education, which is to treat the child's personality as the highest value.

The importance of the various innovative technologies introduction in the field of teaching music methods is emphasized. revival and popularization of the rich creative heritage of the Ukrainian people, which will contribute to the socialization of the individual, the formation of his musical culture.

Key words: methods of teaching music, music education, trends, humanization, cultural paradigm, creative development, socialization of the individual, interdisciplinary integration.